

ĐURO MARIČIĆ

Iz knjige:

PRIČE O ŽIVOTINJAMA, MGM, Sisak, 2007.

PRIJATELJSTVO S PTICOM

Pored ulice, na boru, u djeda Petrovom dvorištu, tamo gdje su grane najgušće, kos je sagradio gnijezdo. "Izvršno! Tu niko neće primijetiti moje ptiće", mislila je luda ptica.

Međutim, djeda Petar je uočio česte letove kosovice, pažljivo je zagledao krošnju i ugledao gnijezdo. Ptica je ležala na njemu. Gleda djeda kosovicu, ona uplašena posmatra njega i vidi mu na licu dobrodušan osmijeh. Uvjeren je, u ovog čovjeka može imati puno povjerenje.

- Neka ovo bude naša tajna - namignu ptica djedu.

- Samo ti lezi. Niko te ne smije uznemiravati dok si na mom boru.

- Držim te za riječ - uzvratu mu ptica pogled pun povjerenja. - Ima nešto novo. Očekujem mlade, postaću mama - povjerila se kosovica djedu.

Djeda nije izdržao, odao je tajnu svome malom prijatelju Daliboru, komšiji, čija je kuća bila s drugu stranu ulice, nasuprot djedovoj.

-Ti misliš, Dalibore, da me samo ti voliš, a mene i ptica voli - pohvali se djeda dječaku i povede ga da vidi gnijezdo.

Dalibora je mučila radoznalost, morao je pogledati ptiće, ali to nije bilo lako ostvariti, ni ptica ni djed nisu smjeli znati za to. Vrebao je i uhvatio priliku. Kad je djeda otišao po podne malo pileći i ptica odletjela po hranu za ptiće, Dalibor se uspio nekako uzverati na smolavo stablo, teškom mukom se provukao kroz gustiš granja i zavirio u gnijezdo. Već sasvim opernatila tri ptića su zijevala da im se ubaci hrana u kljunove, u otvorena crvena ždrijela. Dalibor je bio zadivljen. Kratko je posmatrao ptiće, zatim je spузao sa stabla

Kad je majka vidjela kako joj je sin smolom umazao hlače i majicu, pobjesnjela je i dobro izdevetala dječaka, nije se to dalo oprati, morala je baciti odjeću. Ali Daliboru nije vrag dao mira, želio je često gledati ptiće. Došao je na glupu ideju, premjestio je gnijezdo na najniže grane bora.

Vratila se kosovica sa hranom i zaprepaštena gnjevno je izbacila ptiće iz gnijezda, ko se to tako budalasto poigrava s njenom dječicom? Sva izvan sebe jurnula je prema djedu koji je ležao u hladovini na poljskom krevetu i čitao novine. Nakostriješeno klupko perja svom silinom, kao ispaljeno tane, udarilo je u novine i izbilo ih djedu iz ruku. Zaletjela mu se - kandžama i kljunom u oči, cvrčala je i kreštala, cičala i vrištala. Djed se očajno branio, a ptica je kao poludjela nasrtala da mu izgrebe oči.

- Budalo stara, što si to napravio? Zar se tako poštuje naš dogovor? – činilo se djedu da ga ptica pita i optužuje.

- Šta je, šašavico jedna, što se događa s tobom, jesi li poludjela? – uzviknuo je djeda. Jedva se odbranio od napasti. Pošao je do gnijezda da vidi o čemu se radi, što se dogodilo i odmah mu je sve bilo jasno čim je vidio ptiće u travi i premješteno gnijezdo.

- E, Dalibore, Dalibore, zavadi ti meme s pticom - uzdahnuo je djed Petar.

Sad su djed i kosovica morali zajedno čuvati ptiće od mačaka. Djed ih je hranio pšenicom, mrvicama kruha, davao trešnje bez koštica. Uspio je opet nekako zadobiti povjerenje sumnjičave majke.

Ptići zavolješe djeda, bezbrižno švrljaju oko njega. Jedan se radoznalo zagledao u unutrašnjost kuće, ispituje predvorje, pa odluči ući unutra. Skok po skok, pređe četiri stepenika i evo ga unutra. Dalje sa zanimanjem razgleda – vrata desno, hodnik lijevo, a stepenice odlaze negdje gore u potkrovlje.

Djed sa svog kreveta posmatra malog radoznalca. A on, skok po skok i pođe uz stepenice.

- Milorade, Milorade! - Pozva djeda unuka koji je učio gore u sobi. Momak proviri kroz prozor.

- Pogledaj, jedan ptić ode gore uz stepenice. Budi pažljiv da ga ne uplašiš.

Otvaranje vrata prestraši ptića, on jurnu natrag kriješteći:

-Upomoć, upomoć! Dave me, majčice mila, spasi me! Gotov sam, jaoj, jaoj !

Prevrćući se, izbezumljeni mališan, pokušavao je poletjeti, saplitao se i teturao, panično glavinjao prema dvorištu. Bijesna ratoborna ptica, žučljivo i prgavo, poleti na djeda, jurnu mu pravo prema licu sa isturenim kandžama:

- Opet si zabrljao! Budalo stara, nisu moji ptići nikom za zabavu! Djed i ptica jedva su se pomirili. Ptići porastoše i odletješe bez pozdrava, a majka ostade. Sve do kasne jeseni motala se po dvotrištu, crnila se njezina nemirna sitna skakutava grudvica na zelenoj travi, ispod voćaka.

Jednog dana na žutocrvenom listu trešnje razočarani djeda, ožalošćen, pročita poruku:

“Bilo je lijepo. Ipak smo se slagali. Šteta, moram seliti! Zima mi duva za vrat. Ne mogu ovdje ostati, ubila bi me hladnoća. Ako bog da, vidjećemo se na proljeće!”

SAVRŠENI PAS ČUVAR

Siti je ponešto slična vuku. Bila je šest mjeseci stara, a već prilično krupna. Na tržnicu u Sisku vodio sam je na lancu. Ona se bunila protiv takvog poniženja, sigurna da je sasvim pametna, smatrala je da joj je dovoljna samo ukrasna ogrlica sa brojem, da bude malo nakinđurena, jer ona je pseto sa vrlo razvijenim osjećajem za ponos. Voljela je da je pustim s lanca pa da slobodno švrlja u mojoj okolini i da ona pazi na mene, a ne ja na nju. Ta, pobogu ona je pas čuvar, njoj je čuvanje u genima, a ne meni! Međutim, propisi su propisi, zakon je strog i umjesto ukrasne stavljao sam joj na vrat metalnu ogrlicu sa oštrim bodljama, koje su bile okrenute prema vratu i lancem sam uspijevao da je zadržim ako bi pogrešno shvatila da nam od nekog prijeti opasnost, jer u tom slučaju ona bi se neustrašivo, kao uragan sručila na protivnika.

Na tržnici prodavač Žika bio je poznata ličnost, on se ponosio svojim ugledom i pomalo se pravio važan, jer njegov radni staž na tržnici bio je mnogo duži nego mnogih od nas koji smo tih ratnih dana, pritisnuti siromaštvom, tu uz njega tražili mogućnost neke dodatne zarade. Žika je bio iskusan prodavač, ranije je radio u prodavnici cipela, no kad je ta trgovina propala on se pokazao neuništiv, tržnica ne može propasti, sada prodaje gljive, banane, narandže, najskuplju robu koja uvijek ima svoje kupce. Žika je dobro zarađivao, mnogo bolje nego u prodavnici cipela. Svi smo mu zavidjeli!

Ja sam bio ponosan na Siti, jer ona zaista krasno izgleda, a i mnogi su je na tržnici hvalili i zbog ljepote i zbog pameti. Žika mi je zavidio zbog Siti, nije volio da se ja i pas šepurimo kao paunovi pred njegovim očima pa mi predloži:

- Hajde da ja odglumim kao da ću te napasti da vidimo kako će taj tvoj pas čuvar reagovati.

Njegov prijedlog zvučao je podrugljivo i omalovažavajuće, ja sam se osjetio povrijeđenim, Siti je to dobro razumjela, bila je dresiran pas, zarezala je i pokazala Žiki oštre oćnjake. I nju je potcjenjivao, a ona nije to podnosila.

Ona je dosta dobro razumijevala ljudski govor, što ovaj čovjek nije znao, on je bio uvjeren da su psi gluplji nego što jesu, pa se nije ni obazirao na njeno upozorenje.

Ja sam znao da je kuja plemenite pasmine, holandski čuvar, ali ni ja nisam dovoljno poznavao pse i njihove vrste, mislio sam da Siti čuva samo kuću, stado ovaca i tako nešto. Uhvatio sam je čvrsto za ogrlicu.

Žika je bio dobar glumac, odjednom njegovo lice se izobličilo, na njemu se pojavio prijeteći izraz, zamahnuo je rukom prema mojoj glavi. U zao čas, Siti je munjevito reagovala. Nije se obazirala na bol od bodlji ogrlice koje su joj se urezale u vrat, skočila je prema Žikinom vratu da ga uhvati za grkljan.

Skok je bio silovit, povukla je i mene za sobom. Koristeći svu snagu uspio sam se održati na nogama i nju tek toliko zadržati da ne dosegne provokatora, a on, iznenađen i šokiran, prestravljen, uzmaknuo je u zadnji trenutak ispred njenih pobjesnjelih zuba da mu se ne zariju u vrat. Bilo je to tako naglo i nekontrolisano da je porušio dva stola iza svojih leđa i pao među njih.

- Hvala ti prijatelju! Spasio si me! - pridigao se Žika sa poda i dotjerivao odijelo na sebi. - Pas ti je savršen čuvar! - zadihano je govorio, još uzbuđen i u šoku, svjestan da se upustio u nepromišljenu avanturu. - Evo, već sam pobijelio kao ovca, a nisam ovo doživio niti bih vjerovao da mi je ovo neko ispričao, da pas tako može braniti svog gospodara.

Za Siti je ovo bila nova lekcija školovanja. Odmah je shvatila da je ovo bila šala na koju je nasjela, prevarili smo je i ona je sjela do mojih nogu i postideno oborila glavu. Prethodno mi je uputila prekoran pogled, bilo joj je neugodno, kako sam je mogao tako nasamariti? Njen gazda pa se tako bezobzirno poigrao s njom. To je neoprostivo! I zaista nije mi oprostila. Nikada je više nisam mogao prevariti na taj način, od tada oslanja se samo na svoje unutrašnje nepogrešivo čulo, sama odlučuje kada i koga treba napasti, kada stupiti u akciju.

Nisam Žiki rekao da sam kupio knjigu o dresuri pasa i da već četiri mjeseca radim na tome da moj pas bude što pametniji. Što da mu i govorim, on mi ionako ne bi vjerovao. Međutim, mi smo radili, Siti je bila izvanredan učenik, a ja sam se trudio da proniknem u psihologiju psa i da budem što bolji učitelj.

Kad je Siti navršila osam mjeseci života, završilo je njeno školovanje, istovremeno kad i njen fizički i psihički razvoj, bila je odrastao i zreo pas. Postala je snažna i pametna. Pametnija je od pola sela, govorili su susjedi. Malo je niža i lakša od njemačkog ovčara, ali je mnogo skladnije i čvršće građena. Ja sam joj, kad smo često izlazili u prirodu, šutirao tenisku loptu, a ona je kao luda trčala za njom i donosila mi je, neumorno smo plivali, bacao sam joj loptu što dalje u rijeku, a ona je žurno išla po nju i tražila da to opet i opet činim. Nakupila je snage za dva psa, bila je jaka kao medvjed!

Ipak ostala je uz sve to lijepa i elegantno građena, svjesna svoje ljepote i pameti. Ono što mi se posebno dopadalo kod nje, nije se oslanjala prilikom obračuna sa drugim psima na snagu nego prije svega na pamet, inteligenciju i brzinu reagovanja. A to brzo reagovanje, refleks, vježbali smo svakodnevno, uporno i ustrajno. Ja sam joj pokraj same glave oštro bacao tenisku lopticu, a ona se s nevidjenom upornošću trudila da je munjevito uhvati. I uvijek je tražila da do besvijesti ponavljamo tu vježbu, instinktivno je osjećala da će joj ta brzina u davežu s drugim psima biti veoma važna.

Siti je imala svoja poimanja o pravima pasa. Ako pas ima svoje dvorište ona je to cijenila i poštovala, to je njegov teren i ona nikad nije zalazila tamo. Izvan ograde dvorišta ona se mogla slobodno šetati i dozvoljavala je to i drugim psima, nije prisvajala tu teritoriju, smatrala je da je tako skrenula pažnju drugim psima da i ona polaže pravo na to zemljište, kad bi na njemu pronašla, namirisala njihovu mokraću i ona bi se pomokрила uz njihovu oznaku. Međutim, drugi psi su uglavnom bili vezani i rijetko su izlazili izvan svojih dvorišnih ograda. To im, naravno, nije bilo drago pa kad bi vidjeli kako Siti slobodno švrlja oko mene po tim zajedničkim terenima oni su gnjevno lajali na nju, tjerali je i prijetili joj. Ona se nije nervirala zbog toga, strpljivo je podnosila njihove prijetnje, nije lajala na njih, bezbrižno i izazovno, pred njihovim očima samo bi čučnula i stavila svoju oznaku. Tako, neka se zna! Onaj ko ne poštuje tu oznaku mora u borbi s njom odlučiti čiji je to teren. Nije režala, nije se ni na kakav način oglašavala, ona nije voljela mnogo galame, samo bi joj se, na hrbatu, iza vrata, a kada je više razljute onda i duž kičme, opasno nakostriješila ona najsvjetlija i ona nešto tamnija siva vučja dlaka. I podigla bi joj se iznad očnjaka gornja usna, otkrila bi te strašne zube i pokazala ih protivnicima. Jao onome ko ne bi razumio to upozorenje! Jao mu dovijeka!

Kad idemo u trgovinu ona zahtijeva da ide s nama. Vezani psi u komšijskim dvorištima bijesno laju na nju, oni koji se slobodno kreću divljački naskakuju na ogradu, reže i prijetje joj da će je rastrgati, a usput i mene zajedno s njom, jer ja sam njen gazda i zaštitnik koji joj dozvoljava da se kreće po terenu koji oni svojataju. Siti njuška i pažljivo ih posmatra, traži njihove oznake da uz njih i ona postavi svoje. Osobito su agresivni psi susjeda Ećimovića, jedan njemački ovčar, drugi zlatni rot river. Dva su pa hrabre jedan drugog, osjećaju se jači kad su dvojica. Oni najčešće slobodno, nevezani lunjaju dvorištem.

Moja snaha u podmakloj trudnoći, samo što se nije porodila, pošla je u trgovinu. Odjednom Siti se podigla sa svog ležaja i ne da joj da ide sama. Već dvije godine kuja neće da ide u dućan, jer je ne puštamo da ulazi unutra, pas je, nije red da se mota oko hrane, drugi ljudi ne gledaju na to lijepim očima. Međutim, kuja je sada vrlo odlučna! Što joj je, šta se događa? Zašto sada odjednom zahtijeva da ide? Zgledamo se, ništa nam nije jasno. Pa, hajde, neka ide, ona sigurno zna zašto je sada toliko odlučna.

I odoše njih dvije.

Naiđoše pokraj kapije susjeda Ećimovića. On je otišao nekud traktorom i ostavio dvorišna vrata širom otvorena. Njegovi psi poludješe kad ugledaše Siti i snahu, kao pobjesnjeli jurnuše iz dvorišta, kao da su već mjesecima čekali ovu priliku. Zlatni se ustremi na snahu, a Nijemac na njezinu čuvaricu. Siti je

reagovala mimo njihovih očekivanja, munjevito se sručila na Zlatana, ugrizla ga prije nego što se on uspio snaći, strelovito se okrenula i već je bila na zbunjenom Nijemcu čiji je bolan skik uplašio već ionako prestravljenog Zlatka na njegovom bijegu u dvorište. Nije stigao pobjeći, Siti ga je sustigla prije nego što je umakao kroz kapiju i još jednom ga krvnički ugrizla za bedro, a onda se opet ustremila na Nijemca koji je takođe bježao. Čekaj malo, junačino, vidjećeš na koga si krenuo, kako ti to napadaš mirne prolaznike! Podvijena repa prznica je bježao, ali previše sporo. Raspomamljena Siti osvetnički ga je sustigla i žestoko ugrizla. Još jedan skik njemačkog ovčara rasjekao je tišinu i on se obreo u svom dvorištu, u sigurnosti. Tamo Siti ne ulazi, to je njegov teren, nije sporno, to mu priznaje!

NE KOPIRATI

JELINA GUSKA

Te zime svi Budimirovi dječaci su imali lukove i strijele. Po čitav dan trajala je jurnjava za vrapcima, švrakama, vranama i golubovima. Ptice bi prhnule s krova ili gole crne grane voćaka prije nego bi bile ubodene čavlom bacača izbačenog sa luka. Dječaci, progonioci nesretnih ptica bučno su se veselili, sve je vrilo od radosne dječje graje kad bi nečija strijela okrznila makar pero neke ptice. Taj strijelac mnogo bi dobio na ugledu među dječacima. Ja sam kao vjerno tužno pseto pratio tu sretnu lovačku družinu, goloruk, žalostan, kao vojnik bez oružja, željan da pokažem svoju streljačku sposobnost, ali nisam imao s čim, nisam imao luk i strijelu! Nije dolazilo u obzir da nekog zamolim da mi posudi oružje jer su ga svi čuvali kao dragocijenost, toliko ga voljeli da ga ne bi ni bratu dali ni na kratko vrijeme. Ni za tren!

Pored toga čim bi im se pružila prilika dječaci su odapinjali svoje strelice kao da se natječu ko će prvi, nosila ih je strasna želja da pogode pticu prije nego što to pođe za rukom nekom drugom i slava pripadne njemu.

Predveče potpuno promrzli, mokri i umorni, vratismo se kućama. Ulova još nije bilo! Tuga me nije napuštala. Molio sam svoga velikog brata od strica, Iliju, da mi napravi luk i strijelu. Imao je zlatne ruke, ali je mrzio svaki rad, ravnodušno je nastavio kunjati, kao sova, u toplom zapečku, moj luk i strijela bili su mu deseta briga!

Uputih se Budimirovima, Uroševi sinovi, Đuro i Branko, stariji od mene, bili su kao i njihov otac, odlični majstori. U promrzlim ručicama nosio sam čavao, žicu i uvoštenu špagu. Naravno, snašao sam se, odvezao sam jedan od crijepova na krovu kuće, isčupao čavao iz letve i uzeo žicu kojom je crijep bio privezan. Da je otac znao za tu snalažljivost svog sina dobro bi mi isprašio tur. Crijep sada nije osiguran i snažan vjetar ga kao igračku može zbaciti s krova! Srećom, roditelji ne znaju za mnoge mudrosti i nestašluke svoje djece.

Suvonjav, crn kao ciganin, vrlo ozbiljan dječak, šest godina stariji od mene, Branko, pristade da obavi majstorske poslove. Materijal je bio tu, još je nedostajao štap za luk i moj majstor mi dade sjekiricu, uputi me u šumarak Ginjac da usiječem prut, bio je siguran da ću ja odabrati dobar ljeskov materijal.

- Pazi da ne izgubiš sjekirče, - prikriča mi on, - ćaća će uškopiti i mene i tebe! – kao žive vatre bojao se oca, čuvenog seoskog drvodelje, koji je brižljivo čuvao alat.

Kad sam skrenuo od prtine koja je vodila do izvora, kroz cjelac, propadao sam u snijeg do pojasa, ali sam se odlučno probijao prema rubu šume gdje sam znao da ću naći pogodan ljeskov prut. Pažljivo sam birao koji izboj najbolje odgovara za luk i moj majstor je bio veoma zadovoljan njim. Još zadovoljniji i sretniji bio sam ja kad sam uzeo u ruke svoj luk i strijelu. Iz zahvalnosti bio sam spreman učiniti sve što bi Branko zatražio od mene samo da mu se odužim. A ubrzo mi se ukazala prilika.

Porodica Budimir bila je mnogobrojna. Braća Uroš i Jovo živjeli su u obiteljskoj zajednici, Uroš je imao šestero, Jovo petero djece. Uroš, mrk, ozbiljan dugajlija, bio je starješina, gazda, a žena mu, Jela, suha kao bakalar, stroga gazdarica. Od domaćinstva se odijelio treći brat, Dušan, sa četvero djece. Dobio je najgore njive, livade i šumice u kojima nije bilo pravog drveta, živio je vrlo siromašno, pozajmicama od seljana do nove žetve prehranjivao je svoju dječicu. Mržnja članova porodične zadruge, koji su živjeli u izobilju, prema izdvojenoj familiji, bila je velika.

Posebno je bila omražena Dušanova žena, Marija, ona je bila izvor svih svađa, stalno je gundala zbog nepravedne podjele imanja i podgrijavala mržnju svoje djece i supruga prema njegovoj braći i svemu onome što je njihovo, ona nije ni s kim od rodbine razgovarala, i Dušanu je zabranjivala da razgovara s braćom. Njezina mržnja bila je zvjerska. Oni su živjeli u skromnoj bajti, staroj kući, već prilično dotrajaloj, pokrivenoj šimlom, dok su kuće mlađe braće bile zidane i pokrivena crijepom. I na odjeći njihove djece vidjelo se da su sirotinja, bila su prnjava i slabo obučena, selo se s njima izrugivalo.

Dušan je bio najstariji brat i po običaju trebao je biti glavnik porodične zadruge, a žena mu prva ženska ličnost gazdinstva. Porodica je zaključila da nijedno od njih nije sposobno za ta čelna mjesta. Dušan je bio spreman da to razumno prihvati, ali Marija to nije mogla podnijeti. Pod njezinim pritiskom oni se odijeliše. Među doseljenim Ličanima u Podgrmeč to je bila velika bruka da muž poslušava ženu kod tako važnih pitanja. Porodice Budimira bile su izvrgnute ruglu.

Kuće su im bile jedne pored drugih, članovi porodica su se susretali svakodnevno i svaki susret podgrijavao je međusobnu mržnju. S roditelja netrpeljivost je kao zaraza prelazila na djecu, ali ona su se igrala zajedno i u igri se dobro slagala, a mrzila su stričeve i strine kao i sve ono što pripada drugom gazdinstvu.

Mi djeca smo se jako plašili mršave Budimirove gazdarice Jele, Uroševe žene, koja je za pojasom ili u rukama stalno nosila terkiju sa svežnjem ključeva. Ta uska kožna traka služila joj je pored ostalog i za batinanje

neposlušne i nevaljale djece, odrasli su nas stalno plašili Jelinom terkijom tako da smo je dobro poznavali i strahovali od nje.

Kad je Branko dogotovio luk i strijelu izadošmo na dvorište da isprobamo oružje. Po snijegu su bile rasute kokoši i guske. Svaka porodica je dobro poznavala svoju živad. Avlije nisu bile pregrađene pa se živad mješala, složna, ne obazirući se na rodbinsku mržnju među ljudima.

Ispred Brankove kuće, kao ispred svoje vlastite, debela šargopirgasta kokoš njegove omražene strine Marije, zajedno sa peradi porodične zadruga, ključala je zrnje kukuruza što ga je Jela upravo bacila. Branko nije mogao podnijeti bezobrazluk strinine koke, činilo mu se da ona čak vrijednije od njegovih kokošiju skuplja zrnje. Kad je primjeti u njemu sve uzavri od gnjeva, javi mu se osjećaj kao da to strina Marija brzo pronalazi njegov kukuruz i trpa ga u torbu da ga odnese svojoj kući. Očigledna, drska bestidna krađa!

Ja sam držao u rukama polunapet, spreman luk sa strijelom i pogledom tražio neku pticu, makar i vrapca, kokoši i guske nisam ni zapazio.

- Navrni de ovu kokoš, - zarežao je Branko i odlučno mi pokazao rukom na nju. Reče mi to kao oficir vojniku, kao majstor šegrtu.

Ja željan da mu se odužim, da mu platim za obavljeni posao, zbog luka i strijele moj ugled među dječacima je naglo porastao, brzo napeh luk čitavom snagom. Koka, ta lijepo ugojena domaća ptica, kad Branko ispruži ruku prema njoj, osjeti što joj se sprema, kao da je vjetar ponese poče bježati pomažući se zamasa krila, i ja, umjesto nje nepogrešivo posred glave pogodih veliku, kao snijeg bijelu gusku, kojom se Brankova majka Jela osobito ponosila. Guska, koja se nalazila iza koke, nije stigla ni da se pomakne. Troma blesača!

Zbog svoje zahvalnosti nadoh se u velikoj opasnosti. Čavao strijelice udario je gusku u jedno oko, a na drugo provirio van. Smrtno ranjena, oborena snažnim udarcem, ona se koprčala, u žestokim bolovima okretala se u čvrttiju, trzala se, motala se u krug. Trzaji su postajali sve slabiji, njezin se život gasio!

Jela istrča iz kuće, ali ja sam bio brz kao mungos! Nikakav strah me nije mogao spriječiti da ne dograbim svoju strijelu i, kao zviđer, jurnem kroz kapiju. A tu je već bila sloboda. Dolje, prema mojoj kući vodio je 200 metara dugačak strm put na kojem smo mi djeca uglačali stazu za sankanje. Moji gumeni opanci bili su kao stvoreni za spust niz klizavu kosinu. Čučnuh i nikakva Jela ni terkija, niko živ me nije više mogao uhvatiti. Napustih gusku, Branka i njegovu majku, ostavih Budimire i njihove nerazumne odnose.

Zavukao sam se pod krevet i sa strahom očekivao da Jela dođe sa svojom terkijom i da na mojoj stražnjici naplati smrt svoje lijepe ponosne guske. Ali Jela nije dolazila, shvatila je da je to bio samo stjecaj nesretnih okolnosti ili joj je Branko uspio objasniti da u svemu i on ima debeli dio krivice.

Ja sam taj dan jedini imao uspješan ulov, ali nažalost lovinu nisam smio ponijeti kući i razveseliti majku. Ipak bio sam zadovoljan – jedna Jelina guska nikada više neće psikati za mnom i prijetiti da će me ugristi za guzicu dok se odrasli članovi Budimirovih obitelji smiju mom strahu i poniženju.

Brzo sam zaboravio zahvalnost prema Branku i njegovu omrazu koju je nesretna guska platila glavom. Kod kuće sam odmah upao u divnu zabavu, moj umni brat stričević, Ilija, osam godina stariji od mene, braco zlatnih ruku, jedva je dočekao da isproba moj luk i strijelu. Sa otvorenog prozora, iz tople sobe, on je iskušavao kako daleko strijela može odletjeti, a ja sam mu služio kao lovački pas, samo, umjesto lovine, poslije svakog izbačaja po dubokom snijegu prelazio sam 50 metara i donosio natrag strijelu.

Krasno smo se zabavljali moj brat Ilija i ja. Nikako da se dosjetim pa da isprobam kako daleko ja mogu baciti strijelu, a on da ide po nju. On sigurno ne bi pristao na to, odrasli se s djecom igraju samo onako kako to oni žele.

NE KOPIRATI

DJEDOVI PJETLOVI

Jednog dana stiže u našu kuću iz Zagorja mljekarica Bara, donese dva sasvim mala pileta i reče mom ocu:

- Gospon Petar, pri vam je dvor, a na njem ničeg živog ni. Sem vam prinesla par cvergli, kad porasteju oni vam društvo budeju. Cvergli su kokoši sitne ukrasne pasmine. Pilići brzo porastoše. Pokaza se da nisu Jurek i Katica, kao što Zagorci nazivaju bračni par tih kokica, nego dva brata, prekrasna pjetlića, potpuno jednakog izgleda kao da su jednojajčani blizanci.

Svi su se divili njihovoj ljepoti! Osnovnu tamnocrvenu boju njihovih tijela, mjestimično, skladno iznijansirano, prošaralo je bijelo, smeđe, zeleno i crno perje, a svako pero blistalo je kao lakovano. U odnosu na tijelo, kresta i uresi ispod brada, isticali su se svijetlocrvenom bojom. Rep, kočoperan, prekrasan buket tamnocrvenih, bijelih, smeđih, zelenih i crnih pera, sa strogom mjerom i rasporedom koji zadovoljava najbolji umjetnički ukus. A niz noge im se gaće spustile do zemlje, kao najljepše, od raznobojne kože, pletene kicoške čizme, sa ukrasima od mesinga i obojenih kožnih pertli. Bijele rese gaća rasule im se po prstima nogu.

Priroda ne može ljepše pjetlove stvoriti!

Ponosio se djeda Petar svojim pjetlicima, volio ih je i mazio kao unučad. I oni su njemu nesebično uzvraćali ljubav i brigu: bili su mu privrženi i odani, išli su za njim kao vjerni psići, slijedili ga u stopu. A kada bi stali, odjednom bi, kao po dogovoru, gromko, veoma čistim melodičnim glasovima, složno zakukurikali, pokazali svoju sreću i zadovoljstvo što su zajedno sa djedom Petrom.

Ujutro, kada djed Petar doručkuje, pjetlići skoče na prozor i pozdrave ga glasnim kukurikanjem. Znaju oni da to djea Petru čini veliko zadovoljstvo.

Preko dana, za vrijeme vrućine, djed Petar iznese poljski krevet na dvorište, pa čita i odmara se u hladovini trešnje. Pjetlići mu skoče na ramena, okrenu se prema istoku i tri puta zapjevaju, zatim to učine prema jugu, zapadu i sjeveru. Prolaznici zastanu, gledaju ih, čude se i dive im se. U podne takav isti program izvode na dvorišnoj kapiji, pri čemu jedan stoji na jednom, a drugi na drugom betonskom stubu. To je program za susjede i radoznale prolaznike.

No, dogodi se nesreća! Jednog pjetlića na ulici zgazi auto. Preživjeli brat mu nikad više nije zapjevao. Svi smo bili veoma utučeni, a više od smrti pjetlića lomila nas je tuga i nesreća onog drugog, preživjelog. On se prestao radovati i djedu Petru, niko ga nije mogao razveseliti, ništa ga nije moglo

obradovati. Umirao je od žalosti! Djed Petar je šmrcao zajedno s njim i prikrivao suze od nas i od njega. Tuga je zavladała na našem dvorištu, ugnijezdila se u našoj kući, nismo mogli da je se riješimo. Tugovale su i komšije.

Jednog dana susjeda Božica dođe u kuću djeda Petra i donese u ruci šargopirgastu hromu kokicu, cverglicu. Žutosmeđa neugledna kokica s ujednačenim bijelim piknicama, jednolično, pravilno rasutim po cijelom tijelu, bila je iscrpljena od tuge i rana. Auto je zgazio njenog pjetlića, a nju ozlijedio.

- Evo je, Petre, tebi, ne mogu je gledati tako žalosnu, uginuće od jada. Ako budu zajedno, možda će živnuti.

I doista, dogodi se čudo. Djeda Petrov ljepotan, Jurek, živnu, vrati mu se prijašnje raspoloženje, oporavi se i ponovo poče veselo pjevati kao što je nekada. Da čudo bude veće, šepava kokica sasvim ozdravi, nije više hramala.

Radostan život vratio se na djeda Petrovo dvorište! Još ljepša, živahnija pjesma, sretna, zanosna, opčinjavala je prolaznike, razveseljavala komšije. I djedu Petru se vratilo prijašnje raspoloženje.

NE KOPIRATI

CAR GOVEDA

Dikonja je bio naš šareni vo s bijelim i mrkim kolutima po leđima, bokovima i grudima. Imao je jak vrat, snažna prsa, šiljate rogove i čvrsto čelo obraslo kovrčavom oštrom dlakom iz koje su prijeteći gledale krupne probadajuće oči. Ratoboran, divlje naravi, stalno je tražio kavgu s drugim volovima ma gdje se susreo s njima na pašnjacima, na svom ili njihovom terenu. Ja sam ga se bojao, nisam ga smio pomilovati kao druga goveda, a ni on nije volio maženje, kao da se bojao da bi zbog toga izgubio nešto od svog visokog ugleda kod goveda. A njegov autoritet nije bio mali i on se stalno brinuo da ga održi na što višem nivou.

- Dikonja! Jesi li poludio? - vikao sam bespomoćno na njega dok je on kao orkan rogovima raznosio plast bilo čijeg sijena, kao neukrotivi uragan poigravao se njim, izazovan i prkosan, pravi ratnik, car u govedem carstvu!

Kada bi se moje stado našlo na pašnjaku s drugim stadom, Dikonja je odmah, bez kolebanja, tražio da se borbom riješi pitanje – ko je sada tu vol broj jedan, ko je gospodar, kome se svi moraju pokoravati i poštovati ga kao cara u tom malom govedem carstvu.

Kratak dodir čelima, manevri rogovima, samo dotle dok on ne procijeni protivnika i ne smisli trik kako će ga nadmudriti, a onda zastrašujući neočekivan potez i prestrašeni borac je bježanjem tražio spas. Kidao je pred šiljatim rogovima kao pred kugom, ali, spreman na taj kukavičluk, Dikonja bi munjevito priskočio i, kao obilježje poraza, otparao mu krvavu masnicu.

Dikonja nije bio zadovoljan samo s predajom, obavezno je morala biti i masnica, to je bio kao nekakav žig na potpisanu predaju, pečat kojeg su kao sramno uvjerenje mogla vidjeti sva goveda. Korida je završena! Tu je i ovjerenost uvjerenje. Zna se ko je vladar!

U borbi s Dikonjom njegovi protivnici nisu imali nikakve izgleda, jer on je bio vol s visokom inteligencijom, mnogo više je koristio pamet nego snagu, tu je bila njegova ogromna prednost. Tehnika, lukavost i trik, time je oduševljavao nas čobane, promatrače borbe. Ja sam osobito bio ponosan što je sredio Budimirove volove Garonju i Sivinju. Bio sam zadovoljan kao da sam ja u hrvanju pobijedio stariju braću Pere i Bogde, od kojih sam često dobivao batine. E, Dikonja svaka ti čast, osvjetlao si obraz porodici! Sad mi je divno pri srcu!

Svagdje, gdje je Dikonja dolazio na ispašu, tražio je bez odlaganja da se utvrdi ko je od volova tu gazda. Ne znam zašto mu je to bilo važno, ali nije htio

nijednu travku otkinuti i pojesti dok se to pitanje ne riješi. Tako je bilo i prije njegove tragedije.

Poslije velikog rata, moja tetka Boja Ljubojević se vraćala na svoje zgarište. Kuću su joj ratnici spalili, supruga ubili, ostala je s tri sinčića mojih godina. Pođosmo na selo Vranjsku, iznad Bosanske Krupe, da joj u proljeće uzoremo zemlju. Dok su se volovi odmarali i pasli, u dolini iznad grada, Dikonja je među govedima počeo zavoditi svoj red. Silovito je bukao, rušio je rogovima obalu, rikao i prednjim nogama bacao urušenu zemlju preko svojih leđa, tražio je protivnika zastrašujućim izazovom. Rika je odjekivala u sklopu doline, valjala se prema gradu niz dolinu Krušnice, dohvatala kuće okolnih sela rasute po brdima, talasala se nad bregovima, udolinama, njivama, pašnjacima, livadama i šumarcima.

Odjednom je sijevnuo plamen i začuo se strašan prasak. Dikonja je zapeo rogom za žicu i aktivirao poteznu minu. Iz minskog polja nisu bile povadene sve opasne eksplozivne naprave. Mi djeca smo se šćućurili preplašeni kao da je u neposrednoj blizini grom opalio. Nastala je mukla tišina u kojoj se nije čuo ni najtiši zvuk. Kad smo se pribrali nije se više čula ni Dikonjina izazivačka rika. Pogođen parčetom mine, u trbuh, car goveda je žalosno stajao svjestan da je to kraj, da mu se život gasi. Brzo smo ga odvezli u klaonicu.

Poslije toga danima sam osluškivao hoće li se začuti poznata draga rika, izazov drugim volovima, ali nad stadom je nepomično stajala mrtva tišina, usidrena kao magla u dolu koju vjetar ne raznosi. Nisu se oglašavali ni drugi volovi ni krave, i oni su osjećali taj bolni gubitak, nestao je njihov vođa, nestao je pravi car goveda, kojeg su se svi pribojavali, ali su ga i poštovali. Tugovali smo zajedno ja i stado!

PONOS MAČKA AZRIJELA

Pred trodnevno putovanje dođe Vera kod nas, u vikendicu. Iza nje, kroz visoku travu, skače šareni crno bijeli mačak. Azrijel! Dosad nikad nije dolazio. Lukavko predosjeća da će ostati sam pa traži dobrog novog prijatelja, staratelja, starih prijatelja nije ni imao!

Udvornički, mačak se zavuče pod moju stolicu i poče se češati o moje noge, umiljava se. Spustim ruku da ga pomilujem, on to prihvati zadovoljno, sa podignutim repom provlači mi se ispod dlana, mazi se i sretan prede, dodvara se. Pogledam Azrijela. On me pažljivo promatra. Kad vidje u mom pogledu iskrenost odmah, bez oklijevanja, skoči mi na koljena, ugnijezdi se u krilu, leže i nastavi s naslađivanjem presti. Zadovoljstvo ga je potpuno ispunilo.

Vera otputova s penzionerima na izlet, mogla je mačka ostaviti na čuvanje sinu, ali nije htjela opteretiti njega i snahu pa ga je ostavila kod vikendice. Azrijel je imao mogućnost da kada to poželi uđe u kuću i da kad mu se prohtije izade na dvorište. Ostavila mu je hrane i vode da može bez oskudice poživjeti tri dana do njezinog povratka.

Sutradan mi dođosmo u vikendicu kad evo nam mačka, odmah stiže u posjetu. Čitavo vrijeme dok sam radio oko voćaka Azrijel se nije odvajao od mene. Odlučio je potražiti novog gospodara, boljeg od Vere, ona mu se jako zamjerila, ostavila ga je! Nije joj mogao oprostiti!

“Prijatelji smo!” mislio je mačan. “Našao sam pravog druga.” Glupi mačak, zar se prijateljstvo stiče preko noći, poslije samo jednog viđenja?

Počesmo se spremati kući. Azrijel priđe autu i kad ja otvorih vrata on pokuša ući, on bi s nama kući! Nisam mu to mogao dopustiti. U stanu, dok smo mi na poslu, nema nikog, djeca su u školi, mačku bi bilo dosadno, ne bi mogao u šetnju. Bio bi sužanj u zatvoru, o tome on ne razmišlja, traži samo ugodnosti, sanja toplinu domaćeg ognjišta, nekog ko će se brinuti o njemu, očekuje nježnost.

- Ne, ne! Ne možeš s nama - rekao sam i zatvorio vrata kola.

- Povedi me, molim te! – kao da mi je govorio dok se žalio bolnim glasom, čudnim, kakav nisam nikad čuo kod mačaka.

- Ni govora! – bio sam odlučan. -

Već sam proveo jednu noć u ovoj pustoši. Užasno je biti sam. Ja nisam divlja mačka! – Gleda me u oči, preklinje. Razumijem ga, ali ne popuštam, ne zna on s kakvim bi se problemima suočio.

- Za dva dana dolazi ti gazdarica! Izdržaćeš! – Upalio sam motor kola.

- Srce ti je od kamena! Sam sam u ovim brdima, daleko od ljudi, ostavljen - slušam zdvojno mjaukanje.

Pokrenuo sam kola. Azrijel se pope na hrpu pijeska uz nedovršenu kuću, i začuo sam strašan jauk napuštene životinje koja je od svoje situacije pravila mnogo veću dramu nego što je ona stvarno to bila.

- Gdje li je samo naučio ovaj plač? Sjetih se, gazdarica mu stanuje blizu groblja, tamo je mogao čuti jadikovke i jecanje, jaukanje za pokojnicima.

- Bože! Plače kao malo dijete. Čuješ li? – reče moja žena jako potresena.

- Nevjerovatno! Prvi put čujem kako mačka jauče - rekoh dotučen.

Sutradan dođoh sam na imanje. Otvorio sam kapiju i uvezao kola pred kuću. Odjednom sam ugledao Azrijela kako preskače ogradu i kao poludio, s neviđenom odlučnošću, jurnuo je od Verine kuće, pravocrtno je presjekao moje imanje i nestao kroz kapiju. Nije me ni pogledao! S neizmjernim prezirom, s ponosom uvrijeđene i ozlojeđene ličnosti, zamakao je u šumu, izgubio mi se iz pogleda.

“Gadovi! Mogu ja i bez vas”, dao mi je do znanja. Petnaest dana nesretni Azrijel nije dolazio kući, nije se javljao ni nama ni Veri. Bili smo sigurni da je nastradao, da ga više nikada nećemo vidjeti. A onda se ipak pojavio, vratio se natrag svojoj gazdarici Veri. Njegov ponos bio je slomljen. Težak život učinio je svoje. Olinjao, pregladnio, iscrpljen i jako omršavio, nije ga bilo za prepoznati, ponizno je mjauknuo, javio se mekim glasom Veri, kao da traži, kao da moli da ga opet primi. Glad ga je prisilila na poniženje!

Nikada više nije mi Azrijel došao u posjetu. Iznevjerio sam ga! Nisam drug kakvog je tražio! Dva poniženja bila bi previše za njegov ponos.

DRAMA U MORU

Krajem augusta, u praskozorje, stajao sam na palubi broda i tužan opraštao se s morem. Nećemo se vidjeti 11 mjeseci! Promatrao sam tamna leđa Brača, utonule dolce između slonovih leđa brda, i ljupke uvale u koje su se stisnule bijele đinđuve seoskih kuća i malih gradova, skromno građene, sa dušom malog dalmatinskog čovjeka čije življenje nije nikad znalo za obilje i raskoš.

Gledao sam hrapave bijele stijene ispucale od sunca, vjetra i hladnoće, čije su se žedne usne doticale sada tihog mora, ljubile se s njim, mirno srčuci njegovu vodu. Ta slana voda za vrijeme njenih raspomamljenih bijesova, ljeti rijetkih, zimi učestalih, upornošću prirode, kroz maglu brojnih miliona godina izgrizala je stamene stijene. I danas, kao bračni drugovi, kopno i more sad se ljube da bi u jednom momentu zapodjenuli nepomirljivu svadu, žestoku i burnu sve dok se emocije potpuno ne isprazne i ne stišaju, dok ne dođe do tihog mirnog suživota u kojem se nakuplja nova količina goriva za nastavak neshvatljivog obračuna čiji su rezultat oštri utori, brazde i ugrizi na kamenu.

Opraštao sam se sa mnogo sjete i neke tihe boli od tog dragog krajolika. Pogled mi je milovao tu bijelu ogrlicu stijena koja opasuje otok kao biserna struka djevojački vrat. Još je bilo prerano, tek se očekivao izlazak sunca, i te stijene na kojima sam se najrađe kupao, još nisu blistale onom čarobnom očaravajućom snježnom bjelinom od koje u uzbuđenju dah zastaje, a srce narušava svoj ritam otkucaja. Nigdje voda nije tako lijepa i čista kao na otocima! Nigdje nema tako lijepe igre svjetla i plave prozirne bistrine u kojoj se nazire i vidi morsko dno, stijene, šljunak, trava, ribe. Posebno je čarobna ta igra svjetla i vode uz stijene koje se blago spuštaju do mora, a onda kad ga dotaknu, naglo, okomito se ruše nekoliko metara u dubinu. Tu osjećam kao da se kupam u djevičanski čistoj vodi i ništa mi ne može zamijeniti to uživanje u kupanju. Sad sam se osjećao tužno zbog ovog povratka u Panoniju, dugo, dugo ću čekati da ponovo vidim tu akvamarinsku boju morske vode, tu igru sunčanog svjetla uz stjenovitu obalu koja očarava najuglednije slikare sanjare.

Brod se odvojio od Brača i zasjekao vodu Bračkog kanala, nanišanio prema Splitu. Iza masiva Mosora, tamo prema Makarskoj, gdje se on spaja sa Biokovom, u samom prevoju, kao da dolazi sa bojnog polja, promalja se krvav kružni odsječak velikog crvenog sunca. Njegovo svjetlo obojilo je rubove mrkih oblaka. Tamo kao da se upravo smirilo ratište, umorili se raspamećeni iscrpljeni vojnici. Sve se brzo mijenjalo. Naša zvijezda se uspinjala i poprimala

svoju uobičajenu boju i veličinu. Slika je sada bila druga, manje zanimljiva, pratili su je letovi i nepodesna muzika, krikovi galebova.

Na vidiku je bio Split! Tornjevi novih četvrti, izmaštani snovi građevinara i arhitekata. Rasli su soliteri, grad i Marijan. Bili smo pred prljavom lukom, brod se spremao uploviti u pokvarenu vodu, zaobilazio je lukobran i ulazio u toplu bijelu pitomu školjku luke. Pozdravljala nas je drevna draga, za srce mi prirasla Dioklecijanova palača sa bogobojažljivim tornjem crkve Svetog Duje, kojeg je vrijeme jačanja religije usadilo ovdje i devastiralo carske dvore, kao da se htjelo osvetiti omraženom caru kršćanskom krvniku.

Odjednom tišina se raspala! Parobrod se nagnuo, svi putnici su kao stoka nagnuli na lijevi bok. Požurio sam tamo, progurao sam se kroz svjetinu do ruba lađe da vidim što se događa. Pred mojim očima odigravala se mala surova drama prirode, koja za nejačkog cipla nije bila mala, radilo se o njegovom životu. Morski pas, dug metar i pol, progonio je malog cipla, dugačkog svega dvadesetak centimetara. Kao da ga već dugo traži, nasrnuo je da ga proguta. Za doručak!

Prestrašeni cipal je kao metak jurio cik-cak. Strijeloviti startovi kao da ga iz puške ispališ, stane djelić sekunde, a zatim promijeni smjer gibanja. Čim mu se raspomamljena neman približi, spremna da ga lapi, bjegunac u drugom smjeru munjevito odleti. Lomi se putanja cipla! Kako on izvjetri, tako raste gnjev progonioca i odlučnost da mu stane na rep. Zvjerski bijes je svake sekunde sve veći, krvoločnost sve žešća. Morski pas, manje spretan, trom nasrtao je veoma brzo, svaki trenutak je bio bjeguncu za repom. Kad pomisliš gotovo je, cipal, veoma koncentriran, vine se visoko u vazduh, nestane ispred nosa progonioca, natprirodna sila ga izbaci iz vode. Skače kao skakavac! Kad se proždrljivac prući iz vode, dovitljivi bjegunac je već u moru.

Izmjenjivali su se bijegovi u vodi i visoki skokovi u zrak. More se pjenilo kao uzavrelo. Divljački nasrtaji razbojnika nisu slabili. Tvrdoglava upornost, moć nemani i očaj žrtve nisu se smanjivali. Morski pas je s fanatičnom odlučnošću nastavljao progon kao da mu željeni plijen po njegovoj nepogrješivoj logici obavezno pripada. Ko će se prije umoriti?

Konačno, snalažljivi cipal je našao rješenje. Šmugnuo je ispod broda, progonilac je zaronio za njim i više ih nismo vidjeli. Kao da je neko treći progutao obojicu! Da li je osvetoljubivi bjegunac, kad je smrt postala neizbježna, pod njezin žrvanj povukao i progonioca? Možda ih je oba samlio propeler broda? U uzburkanoj pjeni iza broda ništa se nije moglo vidjeti osim podivljale vode uzavrele od snažne rotacije elise i zanošenja broda, njegovog mekog bočnog približavanja pristaništu.

M A Z G A broj 127

Mazgu Đuliju vojnik, konjevodac, Pijetro Kolina, upoznao je u talijanskoj vojsci kad su ga prisilno regrutirali Musolinijevi fašisti 1939. godine i poslali u Etiopiju da sudjeluje u osvajanju ove afričke zemlje i njenoj kolonizaciji. Musolinijevi planovi nisu se ostvarivali kao što su to njegovi generali zamišljali, etiopska plemena, ujedinjena pod vodstvom cara Haile Selasija, pokazala su se vojnički nepobjediva. Poražena Dućeova neborbena armija, demoralisana i iscrpljena, povlačila se prema lukama gdje su je čekali brodovi da je vrate u Italiju.

Noć u planinama bila je gusta. Kolona Pijetrove brigade, umorna, sporo se kretala cestom niz kanjon rijeke Artas. Pijetro je jedva nazirao obrise stražnjeg dijela tijela svoje Đulije i na njenim leđima natovarena dva teška mitraljeza "Maksima." Već dvije godine oni su nerazdruživi, Pijetro brine o timarenju i ishrani mazge, a ona nekad više, nekad manje poslušna, dosta ćudljiva, nosi teret koji joj vojnici natovare na samar. I sad su tu u ratom iscrpljenoj koloni vojnika, konja, mazgi i zaprežnih vozila, s jednom jedinom nadom da će sretno stići do luke Džibuti, ukrcati se u brodove i vratiti se u njihovu lijepu pitomu Italiju.

Dolje, duboko u uskoj stjenovitoj klisuri Artasa, čuje se jak šum vode koja se lomi, poskakuje niz stijene, baca se u ponor.

Pijetro, izmučen dvogodišnjim ratovanjem, osluškuje taj šum, ali kao da mu na jedno uho ulazi, a na drugo izlazi, on mnogo više pažnje obraća cesti usječenoj u strme stijene, drži se njezine desne strane, dalje od ponora, svjestan da onaj ko klizne dolje prema rijeci neće ni u mrtvačkom sanduku stići u Italiju. Niko u ovoj pomrčini neće ni pokušati izvući njegovo polomljeno tijelo, a možda to ni po danu ne bi bilo moguće, jer bi ono završilo u podivljaloj rijeci i ona bi ga kao slamku ponijela na svojim zapjenjenim valovima, izlomila ga i istrkala na komade koje ne bi bilo moguće ni pronaći ni pokupiti u ovoj divljini, zabačenoj planinskoj pustoši, gdje se samo orlovi strvinari osjećaju ugodno.

Iza zavoja šum vode se pojača, Đulija poče strići ušima, obuze je sumnjičavost i ona stade. Odbila je da dalje ide.

- Gija, Đulija - podviknu Pijetro Kolina, ali mazga se ne pomače ni za milimetar. Znao je Pietro što bi to moglo značiti. Nije lako mazgu

udobrovoljiti, kad se ona uzjoguni postaje patološki tvrdoglava, glava joj je kao od kamena! A možda i malo tvrđa.

Vojnici su naletjeli na Pijetra, a on na mazgu. Čule su se njihove psovke i dobacivanja, gruba i prostačka, vojnička. Neko mu je davao dobronamjerne savjete, neko posprдне, uvredljive.

Pijetro prođe ispred Đulije, uhvati je za ular da je povede, ali to je malo vrijedilo, nikakav vjetar nije mogao propuhati njezinu glavu, niko nije mogao znati zašto ona odbija poslušnost.

Odozdo iz kanjona sukljala je hladnoća kao da je dolje nekakav divovski rashladni uređaj. Nebo je bilo osuto bezbrojnim zvijezdama, koje su večeras izgledale bliže nego ikada.

Psovke umornih vojnika postadoše nervoznije, šale masnije i vulgarnije, padali su mnogi prijedlozi kako da se mazgu prisili na poslušnost. Nijedan nije bio dovoljno pametan i Pijetru prihvatljiv, mnogi su bili sasvim glupi.

- Zapali joj papir ispod repa - dobaci neko.

- Zapali, zapali! – prihvatili su ostali vojnici.

Pijetro je znao da se ne može procijeniti kakve će to imati posljedice, no morao je natjerati mazgu na poslušnost i on prihvati ugurani mu papir u ruke, zapali ga i podnese Đuliji pod rep. Opečena životinja jurnu naprijed. Rušila je vojnike ispred sebe, oni su se sklanjali ispred pomahnitalog živinčeta, pravili joj prolaz i ona se izgubi prema čelu kolone, Pijetro je nije mogao stići.

Prošlo je pet godina od tog događaja. Mnogo toga proživio je mladi Pijetro Kolina. Izbio je Drugi svjetski rat, Musolinijeva Italija kapitulirala je pod snažnim pritiskom saveznika, koji su se iskrkali na Siciliji i sada nezadrživo napredovali prema sjeveru, Nijemci i one fašističke Dućeove talijanske jedinice, koje se nisu predale, trpile su poraz za porazom i postepeno se povlačile prema sjeveru. Tu su ih u planinskim krajevima, u područjima obronaka Alpa, čekale već jake jedinice talijanskih partizana da im spriječe povlačenje prema Njemačkoj.

Partizanska brigada "Garibaldi" dobila je zadatak da zaposjedne položaje u dolini rijeke Adige u području iznad grada Trenta i spriječi povlačenje Nijemaca za Austriju. Hladan, umjereno jak vjetar duvao je sa Alpa niz dolinu rijeke, na njegovim talasima glasovi, zvukovi, svaki malo jači šum spuštao se prema gradu i logorima Nijemaca, šibao uši stražara. U gustom tijestu noći tiho se kretala kolona partizana. Ispred Pijetra Koline tapkala je njegova mazga Žeraldina, jedva je nazirao obrise njene pozadine, samara i oružja natovarenog na njezina leđa. Oči su mu već svikle na ono malo svjetla koje se odbijalo od tucanika rasutog po putu. Gore lijevo znao je da su mračne strme stijene

planine, lijevo, negdje dolje u dubini uske doline, bučno se valjala nabujala Adiga, osjećao je to, nazirao se samo put i ništa više.

Žeraldinu je Pijetro dobio pred samo deset dana, stigla je iz divizijske komore, nije još stigao upoznati je, ništa nije znao o njezinoj naravi, karakteru, njezinoj mušičavosti. Kad je ona stala na putu mislio je da je najbolje biti prema njoj pažljiv, obazriv, uljudan, izbjegavati svaku grubost.

- Idemo, Žeraldina, žurimo! - Blago je spustio dlan na njezinu pozadinu, iznad repa. Bio je to mnogo više znak nježnosti i prijateljstva nego udarac. Mazga je prema tom izrazu drugarstva ostala sasvim ravnodušna kao da nije ništa ni čula ni osjetila

- Idemo, draga, žurimo. – konjovodac je blago rukom gurnuo životinju.

Žeraldina se usidrila, kao zabetonirana oduprla se ukočenim prednjim nogama o tlo, odlučno je dala do znanja da o bilo kakvoj poslušnosti neće ni da čuje. Do prijateljstva joj nije bilo stalo.

- Udri je - doviknuo je tiho vojnik iza Pijetra.

- Gdje ti je štap - procijedio je kroz stisnute zube drugi vojnik.

- Ništa od batina, ne pomaže tu batina - rekao je Pijetro uvjerljivo. Poznavao je on dobro mazge.

- Batina je iz raja izašla! – čulo se nečije nervozno mišljenje.

- Životinja ima svoju ličnost, ne treba je vrijeđati - štitio je Pijetro svoju Žeraldinu. - Hajde, draga, moramo se žuriti - blago je naslonio ruku na njezinu pozadinu i nježno je gurnuo.

Izgledalo je da je mazga gluha i neosjetljiva, ona se ustobočila, ukopala u mjestu i ni makac! Neće pa neće. Pjetro nije znao što se dešava, umoran nije mogao sjetiti se doživljaja u Etiopiji. I tamo se nalazio u klisuri rijeke, ova noć je ličila na onu, ovaj trenutak je mnogo podsjećao na taj davni događaj, okolnosti su bile slične, mnogo toga nalikovalo je na davnu prošlost.

Mahinalno je pošao naprijed da za ular povede mazgu, mislio je da će ona poći za njim. Iznenadio se.

Pijetrovo iznenađenje začas se pretvorilo u šok i tešku neobičnu nesreću, stradanje kakvo niko nije doživio ni čuo za nešto slično. Žeraldina se propela na zadnje noge i prednjim nogama počela mlatiti konjovoca. Udarala ga je i gazila dušmanski, kidisala je na njega kao na ljutog protivnika, oborila ga i nastavila lupati ga kopitama, mljela ga je, nastojala ga dotući, usmrtiti ga. Vojnici su bili zaprepašteni, trebalo je vremena da se snađu i obuzdaju pobjesnjelu životinju. I kad su je udaljili od zgaženog Pijetra, ona je još pokušavala da im se otme i dovrši ono što je naumila, ubiti ga.

Teško povrijeđenog Kolinu prebacili su u divizijsku bolnicu, slomljena mu je lijeva noga u natkoljenici i desna ruka u podlaktici, napukla tri lijeva rebra, po tijelu je imao mnogobrojne podljeve krvi od udaraca kopitama. Nakon tjedan dana došao je njegov komandir čete Antonio Trapatoni posjetiti svog vojnika, s njim su bili i Pijetrovi najbolji prijatelji Ugo Bianchi i Nikolo Darneli. Našli su ga u gipsu i zavojima, jedva su ga prepoznali. Bio je zamišljen, teško je govorio, tek se počeo oporavljati, nije bio raspoložen za razgovor. Još je bio u depresiji, bezvoljan, utučen i iscrpljen.

- Za desetak dana bit ćeš već mnogo bolje, kaže doktor, - reče mu kapetan Trapatoni ležerno. – Doći će neko da te posjeti.

- Nešto bih te zamolio, Ugo - obrati se na rastanku prijatelju, tihim glasom nesrećni Kolina. – Molim te otiđi u komoru, pronađi mazgu Žeraldinu i pogledaj njezin broj kojim je označena, vjerujem da ona to ima.

U narednu posjetu Trapatoni je poslao Uga Bianchija. Sada je Pijetro izgledao pristojnije, živnuo je, boja mu se vratila u lice, glas mu se mogao prepoznati. Vratila mu se snaga. Ugo se obradovao kad ga je vidio, shvatio je da mu se prijatelj brzo oporavlja, za nekoliko mjeseci opet će biti zajedno.

- Reci mi, molim te, da li si vidio oznaku na Žeraldini? - upita Kolina prijatelja prije nego što su se rastali.

- Ah, da, vidio sam, na sapima ima utisnut broj 127. Dlaka joj je oko njega već gusto izrasla, prekrila ga je i jedva sam ga pronašao. -

To sam i mislio - gorko se osmijehnu Pijetro Kolina. - To je moja mazga Đulija, ona iz Etiopije. Ja sam nju zaboravio, ali ona je mene zapamtila! I nije mi oprostila. Pet godina je nosila u duši želju za osvetom i uspjela je da je ostvari. Sam bog joj je pomogao da se opet susretnemo i da joj se pruži zgodna prilika. Životinje nikad ne opraštaju.

I Ugo je sa velikim zanimanjem saslušao Pijetrovu priču o mazgi koja ga je unesrećila.

DOKTOR MAČAK

U proljeće, 1984. godine, dobio sam bezopasnu, čudnu kožnu bolest za koju nije bilo lijeka. Moja bujna, nekad crna kosa, sada već dobro prosijeda, na lijevoj sljepoočici počela je sasvim bijeliti, povelik bijeli krug ukazao mi se iznad sljepoočice. U početku nije me to nimalo zabrinjavalo, ali postepeno se ta bolest, bjelina u obliku poširoke trake, počela penjati uz glavu, kosa mi je postajala šarena i javila se u meni bojazan, zebnja o nakaznosti, a zatim je brižnost počela poprimati sve veće razmjere. Moj nemir je rastao!

Činilo mi se da sam neka vrsta gubavca i da me ljudi počinju s čuđenjem gledati. Doista, nikad nisam vidio da se nečija ćuba šarenila! Prijatelji su me zapitkivali što se to dešava, a ja im nisam znao ništa odgovoriti. Ni sebi! Jedina utjeha bila je - ništa me nije boljelo. Volio sam da se sviđam mladim ženama, a zar se neki šarenac može nekom svidjeti? I zar duševna bol nije bol?

Odlučih obratiti se specijalisti za kožne bolesti, liječniku, on je završio visoke škole, on nešto mora znati o tom oboljenju, on mi sigurno može pomoći. Doktorica me pažljivo pregleda suzdržavajući smijeh i napisala mi recepte. Morao sam nekim smrdljivim tekućinama, vrlo neprijatnog mirisa, svaku večer masirati kožu na oboljelim mjestima. Problem je bio u tome što sam to mogao raditi samo pred ogledalom i nikad nisam mogao to obaviti kako treba pa sam se morao za pomoć obratiti ženi, a ona je alergična na mirise. Ne znam da li joj je to možda dojadilo i o čemu je razmišljala, možda je mislila da me je bog kaznio zato što volim i druge žene i možda je, dok me je liječila, molila boga da me ne izliječi.

Dojadila je ta rabota meni i ženi, a rezultat je bio bijedan! Dapače, ukazala mi se jedna nova bijela krpa, sad na vrhu glave, a zatim i na zatiljku, sva tri bijela koluta bila su povezana užim bijelim stazama. Izgleda, bog je uslišio ženine molbe, ako mu se ona molila. Neki đavo je najašio na mene i nije se skidao, ne zna sjahati. Da bi bilo još gore, pisac sam, i da bih popularizirao svoju knjigu "Balada o 7 prijatelja," morao sam često nastupati na književnim priredbama i čitati svoje pjesme pred đacima po Sisku, Baniji i Zagrebu. Književnik šaren kao krava, kako vam to izgleda? Može li se on svidjeti djeci ili nekoj nastavnici? A u svakoj školi nađe se poneka ljepotica. Ja se nisam usuđivao ni da je pogledam, a nekmoli da joj namignem!

Javio se novi strah. Bojao sam se da mi kosa na mjestima tih bijelih krpica ne počne opadati, tako nepravilno na zakrpe. Svaki ćelavac u odnosu na mene bio bi ljepotan. Ali, na sreću, kosa je i dalje bila jednako gusta i zdrava, samo

na mjestima traka i kolutova bila je iznimno bijela, presijavala se i blještala, zakrpe su stajale na mojoj glavi i neumoljivo se polagano, sasvim polako širile.

Pozvan sam s grupom pisaca, članova Književnog kluba Kulturno-umjetničkog društva "Ivan Goran Kovačić" iz Siska na nastup u školi "Joso Marijanović", u Viduševcu, kod Gline. Tamo su imali i fotografa koji nas je snimio. Na fotografiji se sasvim lijepo vidi moja šarena glava, snimak je u boji, ovjekovječene su moje ružne zakrpe.

Liječnici više nije imalo smisla ići. Liječi me već skoro dvije godine bez ikakvih rezultata. Pomirio sam se sa sudbinom, ostat ću šaren ili, budem li imao sreće, kosa će mi sasvim pobijeliti. Samo to mučenje trajat će dugo, dugo, jer bolest je sporo napredovala, vrlo sporo.

Sreća me u životu nikad nije sasvim napuštala. Ako je nekad i zaboravila na mene, sjetila bi se na vrijeme svog miljenika. U zimu, na drugi dan Nove 1986. godine, pođoh sa ženom kod svog dobrog prijatelja, Ljubana Bajića, u Petrinju, da njemu i njegovoj ženi Ankici, čestitamo praznike. Njih dvoje su imali čitavu malu farmu domaćih životinja. Dvorište je vrvilo od mačaka, pasa, pataka, gusaka, svinja i kokošiju.

Uđosmo u toplu kuhinju, zasjedošmo oko stola. Razgovaramo o koječemu. Na stolici pored peći drijema veliki sivi, dobro uhranjen, stari mačak Marko, moj spasilac. Češće sam bacao pogled na njega, želio sam da mi sjedne na koljna i da ga malo mazim. Primijetio sam da i on pokatkad otvara desno oko i krišom promatra mene. Bio sam mu okrenut lijevom stranom, mogao je dobro vidjeti bijelu traku na mojoj glavi. Malo, malo i Marko bi otvorio desno oko i pogledao me. Između mene i mačka uspostavljena je neka podsvjesna komunikacija. Kao i sa mnogim životinjama i sa mačkom sam se dobro razumio. On je osjetio da sam mu dobar i iskren prijatelj, da ga istinski volim. Kad to osjete, životinje ljubav uzvraćaju sa još većim intenzitetom i iskrenošću.

Odjednom mačak je sišao sa stolice i skočio mi na lijevo koljeno. Ljuban i Ana su počeli vikati na njega, ali sam ih ja smirio i počeo maziti macana. On je preo sa velikim zadovoljstvom. Maženje kratko potraja, jer se mačak uz rukav moje debele vunene veste pope i sjede mi na rame i poče mi lizati kožu na sljepoočnici. To je ražestilo Ljubana i Anu, kakva nepristojnost, kakvo nepoštovanje! Počeli su se derati na Marka, ali ja sam osjetio da se nešto čudno događa, smirio sam domaćine, a macan je nastavio započeti posao. Ta on je imao moju suglasnost, što se drugi tu miješaju? Njegov oštri jezik upijao se između moje guste kose u kožu, kao da je čisti od nečeg, kao da turpijom vadi neke nevidljive nametnike iz nje. I vadio je! Jezik mu se pedantno penjao duž staze uz moju glavu, ispružio se na zadnje noge i prešao na kolut na vrh glave

pridržavajući se prednjim nogama, grleći mi glavu. Zatim je sredio kolut i na mom potiljku.

Kad je završio posao pažljivo se spustio niz moj rukav i koljeno pa ponovo zauzeo svoje mjesto na stolici uz peć i nastavio drijemati kao da se ništa nije ni dogodilo. Uskoro je moja kosa na pobijeljelim mjestima počela poprimati svoju prirodnu boju. Za tri mjeseca nestala je bijela traka i kolutovi koje je povezivala.

Morat ću ispričati doktorici, specijalisti za kožne bolesti, kako me je izliječio moj prijatelj maćak Marko, ako ona do tada ne proćita ovu istinitu priću. Toplo ću joj preporučiti još jednu specijalizaciju, ali ovaj puta kod doktora maćka Marka.

NE KOPIRATI

HRČAK U KAVEZU

Postalo je popularno imati kućnog ljubimca! Mi nismo imali nikakvog iskustva sa tim životinjama pa prije nego što nabavimo noja, žirafu ili slona, odlučili smo početi s nekim malim živinčatom, nabavili smo hrčka. Bio je šaren, svjetlosiv sa bijelim pjegama, nešto dulje dlake nego kod miša, ali meke, meke kao duša. Zaigran, imao je u kavezu kolut koji se okretao dok je hrčak po njemu trčao kad je bio raspoložen za igru. Malo veći od poljskog miša, hranio se sjemenkama, posebno suncokretovim, i uživao je da ga neko od nas uzme na dlan, nasloni na grudi i miluje ga drugom rukom.

To milovanje postalo mu je kao neki dnevni obred kojeg je redovito izvodila navečer moja žena, Neda. Ja sam mu za to vrijeme očistio kavez, stavio novu prostirku i staru hranu zamijenio svježom. Nakon toga hrčak je u kavezu veselo trčao po svom kolutu, skakutao, izvodio svoje vragolije. Bila je to zabavna predstava za nas, činilo se da nam je on za sve što smo činili za njega bio zahvalan i da on tu svoju zahvalnost na taj način izražava.

Desila se velika promjena u životu porodice i životu hrčka. Došli su godišnji odmori, žena i djeca su otputovali na more, mjesec dana, a ja sam imao velikih obaveza u voćnjaku pa sam hrčku mogao posvetiti premalo pažnje. Navečer, kad umoran dođem kući, uredio sam mu kavez, zamijenio hranu i vodu, i to je bilo sve. Maloj dragoj životinjici, potpuno nedovoljno, ona je počela tugovati, nije više bilo ni traga njezinom veselju i uživanju.

Prošlo je dvadeset dana prije nego što sam ja primijetio da je hrčak potpuno promijenio svoje ponašanje. Pažljivim promatranjem ustanovio sam da su mu se oči zamutile, svjetlo se u njima gasilo, njegov život se topio kao snijeg u proljeće! Nazvao sam ženu i porazgovarali smo o tome što se dešava. Međutim, ni ona nije znala što je uzrok oboljenju našeg ljubimca, ni kakve mjere treba poduzeti da bi on ozdravio.

Dva dana prije povratka porodice sa mora opet sam razgovarao sa ženom, hrčkove oči su bile toliko mutne da u njima nisam nazirao tragove života. Dan prije povratka porodice sa mora hrčak je uginuo. Navečer sam našao njegovo malo hladno tijelo u kavezu, skupljeno, skvrčeno od čemera i tuge.

Nabavili smo novog hrčka. Bio je sasvim isti kao prethodni, njegova kopija, kao da mu je brat blizanac. Uskoro je imao isti režim života kao i njegov

prethodnik i dogodilo se kao i prije, odlazak porodice na more i hrčak je prije svoje smrti izdržao isti broj dana kao i naš stari miljenik, a onda uginuo. Lakše bi podnio glad i žeđ nego uskraćeno milovanje, ljubav na koju smo ga bili naučili.

Našoj tuzi i razočaranju nije bilo kraja, danima smo bili snuždeni, nije bilo veselja u našoj kući. Potrajalo je mnogo vremena dok se svjetlo života nije počelo vraćati među nas. Nismo više nabavljali kućne ljubimce, odustali smo od hrčaka, od nojeva, žirafa i slonova. Životinje kad se naviknu, traže stalnu, svakodnevnu ljubav, a mi im to, za vrijeme godišnjih odmora, nismo mogli pružiti.

PR

DIOGEN pro kultura
<http://diogen.weebly.com>